

Sosiaalisten sidosten tutkimisesta

Esimerkkeinä perhe ja suku

Riitta Jallinoja

Valaistessaan relationaalisen sosiologian ohjelmaansa Pierpaolo Donati (2012, 15–16) ottaa yhdeksi esimerkikseen perheen, tavoitteenaan selvittää sen sosiaalinen todellisuus. Se on kuitenkin Donatin mukaan nykyään vaikeaa sosiologiassa, jonka tarkastelukulma on liian yksilökeskeinen.

Tehdäkseen selväksi oman näkökulmansa hän marssittaa eteemme kadulla kävelevän miehen, naisen ja heidän rinnallaan kulkevat lapset, jotka on tapana tunnistaa perheeksi sen kummempia ajattelematta. Donati ei pidä tärkeänä sen tietämistä, keitä henkilöitä kuuluu tuohon tai johonkin muuhun perheeseen, vaan hänen sanomansa on, että perhe muodostuu suhteissa. Hänen esimerkissään perhe muodostuu miehen ja naisen keskinäisessä suhteessa ja heidän suhteissaan kävelyllä oleviin lapsiin, jotka myös ovat suhteissa toisiinsa. Termit puoliso, isä, äiti, tytär ja poika, sisar ja veli ovat suhdetermejä ja tässä mielessä ainutlaatuisia riippumatta siitä, miten puolisoiksi, isäksi, äidiksi, tyttärekseksi ja pojaksi, sisareksi ja veljeksi on tultu. Nämä suhteet yhdessä muodostavat perheen.

Donatin esimerkki saattaa tuntua kiusalliselta, koska se on naisen, miehen ja heidän lastensa muodostama ydinperhe. Perhesosiologiassa on jo pitkään painotettu perheiden moninaisuutta ja kritisoitu ydinperheen normatiivisuutta. Tämä ei kuitenkaan haittaa Donatia, sillä hänen mukaansa tietynlaisten suhteiden muodostelman tunnistaminen perheeksi on merkki siitä, että perhe on juurtunut kulttuuriimme juuri sellaisena. Tunnistaminen tapahtuu symbolien välityksellä, jotka ovat kollektiivisia kuvia perheestä. John Gillis (1997: xv) sanoo saman asian näin: meillä kaikilla on kaksi perhettä: se, jonka kuvittelemme ja se, jota elämme. Kuviteltu perhe rakentuu Gillisin mukaan myyteistä, rituaaleista ja kuvista. Perheen päiväkävely on tällainen rituaali, samoin perhepotretit, kuolinilmoitukset, joulupäivälliset ja monet muut perhejuhlat, joissa perhe kokoontumalla yhteen esittää itsensä perheenä. Gillisin viesti on, että perhettä tulisi tarkastella kahdella tasolla: kuviteltuna tai ideana, sekä elettyinä elämänä. Tämä on hyvä vaatimus, mutta lisäksi pitäisi tutkia myös näiden välistä suhdetta eli sitä, miten perheen idea vaikuttaa perheenä elämiseen, ja miten se puolestaan muuttaa perheen ideaa.

Donatin kirja *Relational Sociology* (2012) on varsin abstrakti esitys siitä, minkälaista sosiologia on, kun yksilöiden sijaan suhteet otetaan tutkimuksen keskiöön. Mutta tällainen ”sosiaalisen sosiologiakin” on joutunut kritiikin kohteeksi (Latour 2005), mitä Olli Pyyhtinen käsittelee omassa keskustelupuheenvuorossaan tässä lehdessä. Kritiikin mukaan ei ole olemassa sellaista kuin ”puhdas sosiaalinen” tai – tätä ideaa Donatin ajatteluun sovittaen – sosiaalisia suhteita ei voi tarkastella sellaisinaan, pelkinä suhteina, vaan niihin kiittoutuu aina koko joukko erilaisia materiaaleja, joiden välittämänä sosiaaliset suhteet realisoituvat. Tällöin viitataan usein konkreettisuuteen: suhteet tulevat esille tai suorastaan ovat olemassa vain, kun materiaalit saattavat ihmisiä yhteen. On siis käveltävä yhdessä kadulla ja kokoonnuttava joulun päivällispöytään: ne ovat materialisoituneita merkkejä perhesuhteista.

Pyyhtisen tässä lehdessä käyttämä esimerkki ei ole perhe vaan jalkapallo, ja se on lainattu ranskalaiselta filosofilta, Michel Serresiltä. Materiaalia edustaa pallo, joka ”kerää pelaajien moninaisuuden yhteen”. Jalkapallo saa Serresillä varsin suuren painon, sillä loppujen lopuksi pallo on satunnainen kappale, vaikka symbolisesti merkittävä. Tärkeämpiä materiaaleja tässä pelissä ovat kuitenkin esimerkiksi suuret katsomot, jotka osoittavat jalkapallon paikan urheilulajien hierarkiassa, samoin seurat ja liitot rahavirtoineen ja omine hierarkioineen. Yhdessä nämä materiaalit luovat ja ylläpitävät valtaviin ihmisjoukkojen suhteita ja auttavat järjestämään niitä. Mutta materiaalit eivät vain välitä suhteita. On myös löydettävä se, mikä liikuttaa koko tuota materiaalien ja suhteiden kimppeä, ja se on tässä tapauksessa kilpailu. Jalkapallo kaikinensa on kilpailun materialisointia. Kilpailu on toimintalogiikka, joka liikuttelee niin ihmisten välisiä suhteita kuin materiaaleja asettelemalla pelaajien, katsojien, seurojen ja liittojen keskinäisiä suhteita hierarkkiseen järjestykseen, jota jokainen uusi ottelu koettelee.

Luen näitä viime aikoina suosiota saaneista tutkimusohjelmista kummunneita esimerkkejä tekeillä olevan kirjani *Born into the family* näkökulmasta käsin. Sosiaalisten suhteiden tarkastelu ei kannata pitkälle, jos siinä pitäydään vain yleisellä tasolla. Tämä koskee myös sosiaalisia sidoksia ja perhettä, jota monesti pidetään sosiaalisten sidosten arkkityyppisenä edustajana. Askeleen verran eteenpäin päästään, kun sosiaalisia sidoksia koskevaan tarkasteluun otetaan mukaan materiaalit, joiden välittämänä suhteita ylläpidetään. Materiaalitkaan eivät kuitenkaan riitä luotaamaan sosiaalisten sidosten maailmaa kovin syvältä. Tarvitaan ”se jokin”, joka – kuten jalkapallon esimerkkitapauksessa kilpailun toimintalogiikka – liikuttelee perheitä rakentavien materiaalien ja suhteiden kimppeä. Raja on perheen osalta tarkastelun muuttamaan keskeiseen toimintalogiikkaan, jotka toimivat myös perheen rakentumisen kasvualustoina. Ne ovat *genealogisen läheisyyden*, *tunteen* ja *statushierarkioiden* omalakisiet toimintalogiikat.

Genealoginen läheisyys

Perheiden rakentamisen keskeisenä kasvualustana toimii genealogisen läheisyyden toimintalogiikka, joka järjestää sosiaalisia sidoksia sen mukaan, miten läheisiä verisukulaisia ihmiset ovat toisilleen (vrt. Schneider [1968] 1980). Tuosta järjestyksestä saa yhdenlaisen kuvan kyselytutkimuksista, joissa ihmisiltä on kysytty, katsovatko he eri sukulaisuuskategorioilla nimettyjen henkilöiden kuuluvan perheeseensä. Järjestys yleisyyden mukaan on seuraavanlainen: puoliso ja omat lapset, omat vanhemmat, sitten omat sisarukset ja puolison lapset, omat isovanhemmat, puolison vanhemmat, puolison isovanhemmat ja omat sisarpuolet. Vain hyvin harva katsoo entisen puolison kuuluvan perheeseensä. Tämä järjestys näkyy monissa muissa luetteloissa, esimerkiksi surijoiden järjestyksessä kuolinilmoituksissa (Jallinoja 2011, 78–91), ja siinä, keitä

sukulaisia kutsutaan häihin (Castrén 2011), samoin kuin siinä, keitä sukulaisia kutsutaan joulunviettoon. Merkittävää on, että kokoonpanot vaihtelevat tilaisuudesta toiseen, mutta vaihtelua kokoonpanoissa esiintyy myös perheittäin. Genealogisesti lähimmät omaiset ovat kuitenkin kaikissa perhetilaisuuksissa joukon ytimenä. Esimerkiksi sveitsiläisten lapsiperheiden joulunviettoa koskeva tutkimus (Hauri 2011, 51) osoittaa, että noin kolmannes perheistä viettää jouluaaton pelkästään oman ydinperheen kesken. Lopuilla jouluaaton vietossa on ydinperheen lisäksi mukana muita, suurin osa heistä sukulaisia, ennen kaikkea isovanhempia mutta myös sisarusia perheineen. Kokoonpanot siis vaihtelevat, mutta genealogisen läheisyyden sääntö ohjailee vieraiden valintaa kuin näkymättömällä kädellä. On kuitenkin muistettava, että tällaisissa kokoonpanoissa kokoonnutaan yhteen vain harvoin, mutta ne ihmiset, jotka aika ajoin näin tekevät, ovat ikään kuin varastossa valmiina tulemaan yhteen, kun kutsu kuuluu.

Genealogisen läheisyyden toimintalogiikka siis asettelee ihmisiä järjestykseen sen mukaan, miten läheistä sukua he ovat toisilleen, mutta on tärkeää huomata, että tämä järjestys muodostuu tilaisuuden tai tapahtuman keskushenkilöstä käsin. Tämä pätee, oli kyseessä sitten vainaja, hääpari tai joulupäivällisen järjestäjä. Monet surijoista tai vieraista voivat olla äitejä, siis samaan sukulaisuuskategoriaan kuuluvia, mutta he eivät esiinny tilaisuudessa äiteinä yleensä. Kaikista äideistä erottuu päähenkilön äiti, joka on muita merkittävämpi äiti. Tämä paljastaa genealogisen läheisyyden merkityksen perheen muodostuksessa: äiti on yleinen suhdekategoria, mutta se on aina myös erityinen. Silloin kun se on erityinen, se viittaa tietyn äidin ja hänen lapsensa väliseen ainutkertaiseen sidokseen. Genealogisen läheisyyden toimintalogiikka paikantaa sukulaisuutta ja luo sille järjestyksiä, mutta osoittaa samalla, mikä osa tuosta sukulaisuudesta on perhettä.

Tämä on yleisperiaate, mutta missä perheen ja muun sukulaisuuden raja kussakin tapauksessa kulloinkin kulkee, on empiirisen tutkimuksen asia selvittää. Joka tapauksessa perheen ja suvun piirit rakentuvat eksklusiivissa ja inkluusiivissa, joiden dynaamisia prosesseja Anna-Maija Castrén ja Riitta Högbäck tarkastelevat perheen osalta tässä lehdessä.

Genealogia ohjailee perheen muodostusta sukupolvittain. Sen tarkasteleminen osoittaa, että perhe on varsin eläväinen sosiaalisten sidosten kimppu. Lapsi mieltää omaksi perheekseen itsensä yhdessä vanhempiensa tai vanhempansa kanssa, mutta kun lapsi perustaa itse perheen, suhde edelliseen perheeseen muuttuu. Ero ilmaistaan usein myös sanallisesti: entinen perhe ei ole enää ”oma perhe” vaan lapsuudenperhe tai syntymäperhe. Sidos siihen ei lakkaa, mutta lapsen perustama perhe on hänelle tavallisesti läheisempi kuin lapsuudenperhe. Genealogia tuottaa perheiden ketjun ja asettaa samalla sukulaisuuspohjaiset sosiaaliset sidokset uuteen järjestykseen, mutta genealogisen läheisyyden toimintalogiikan kehityksessä.

Tunne

Tunne, joka ilmenee monenlaisina versioina, kuten rakastumisena, intohimona, rakkautena, kiintymyksenä ja pitämisenä, on luonteeltaan aivan erilainen sosiaalisten sidosten kasvualusta kuin genealoginen läheisyys. Tämä erottelu muistuttaa Schmalenbachin (1977) tekemää erottelua yhteisön (*community*) ja affektiivisen yhteisyyden (*communion*) välillä: genealoginen läheisyys tämentäisi tällöin yhteisön muodostumisen logiikkaa, vaikkakaan ei tyhjentävästi, ja rakkaus eri versioineen vastaisi suunnilleen Schmalenbachin affektiivista yhteisyyttä. Rakkaus vaikuttaa tyystin individualistiselta, koska sen kohteilla ei ole genealogisen läheisyyden tapaan etukäteistä järjestystä. Rakkaus ihmisen sisältä kumpuavana tunteena tuntuu olevan asianomaisen omassa

vallassa tai ainakin vapaa muista elämästä järjestävistä seikoista, kuten statushierarkioiden ja genealogisen läheisyyden säännöistä. Rakastumisen huumassa rakastavaiset unohtavat mahdollisen epäsäätyisyyden, mutta tämä unohtus kestää vain niin kauan kuin hurmiokin (Lasch 1997, 5–25). Näin ajatellen rakkauteen pohjaava sosiaalinen sidos muistuttaa Anthony Giddensin (1991, 1992) puhdasta suhdetta. Se, mutta erityisesti hänen väitteensä, että myös perhesuhteet olisivat muuttumassa puhtaan suhteen suuntaan, on saanut viime aikoina kritiikkiä osakseen (Jalilinoja & Widmer 2011, 3–4). Perhesuhteista puolisoitten välinen suhde on muuttunut Giddensin väittämällä tavalla, mutta näissäkin tapauksissa tutkimuksen tehtävä on osoittaa, missä mielessä näin on tapahtunut. En pidä rakkautta kuitenkaan oleellisesti individualistisena tunteena. Jo se, että sidos on kahden välinen suhde, uhkaa tehdä rakkaudesta sosiaalisen. Se tulee näkyviin myös Giddensin puhtaan suhteen tarkastelussa. Shere Hiten tekemään tutkimukseen vedoten Giddens toteaa, että parisuhteen osapuolet pohtivat tuon tuostakin, rakastaako toinen minua yhtä paljon kuin minä häntä, tai rakastaako hän liikaa sitoen näin minut liiksi itseensä. Giddensin mukaan jälkimmäisessä tapauksessa syntyy läheisriippuvuus, joka uhkaa kohteen autonomiaa ja siten myös rakkauden omalakista toimintaa, eli rakkautta rakkautena.

Rakkaus tuntuu myös monella tavalla velvoittavalta. Varsin yleisesti pidetään toivottavana tai jopa velvollisuutena sitä, että vanhemmat rakastavat lapsiaan. Heidän keskinäistä suhdettaan pidetään myös sidoksena, jonka oletetaan kestävänsä läpi elämän, tulkoot suhteen tielle mitä vaikeuksia tahansa. Samalla kuitenkin edellytetään, että rakkaus realisoituu eri tavoin, esimerkiksi siten, että lasten kanssa ollaan yhdessä, heistä pidetään huolta ja heitä tuetaan. Äskettäin mediassa kehoitettiin vanhempia antamaan lapsilleen raitis joulu. Samoin puhuttiin yhteisten aterioiden

tärkeydestä, ne kun kerryttävät lapsille pääomaa, joka tuottaa heille hyvinvointia pitkälle tulevaisuuteen.

Tämän jälkeen voikin kysyä, miten pitkälle tällaiset velvollisuudet ulottuvat. Lapsiin ne tuntuvat ulottuvan itsestään selvällä tavalla, mutta kuinka paljon vanhempien, sisarusten, isovanhempien, tätien ja setien oletetaan saavan sukulaisilta osakseen huolenpitoa ja tukea? Tutkimusten perusteella (Haavio-Mannila ym. 2009) kohteiden piiri on varsin suppea, ja sekin koostuu genealogisen läheisyyden pohjalta. Rakkaudella on kuitenkin myös oma järjestyksensä. Sitä havainnollistavat tutkimukset, joissa on pyydetty haastateltavia sijoittamaan itselle tärkeitä tai muuten läheisiä ihmisiä sisäkkäisille renkaille niin, että tärkeimmät ja läheisimmät sijoitetaan lähimmäksi (esim. Ketokivi 2010, 70). Näin muodostuu järjestys, jossa on mukana sukulaisten lisäksi ystäviä. Se on samalla tavalla sijajärjestys kuin genealogisen läheisyyden pohjalta muodostuva järjestys, mutta sitä järjestää kiintymys tai muu tunne, joka voi rikkoa genealogisen läheisyyden luoman järjestyksen. Näin tapahtuu esimerkiksi, kun yksi sisar tai serkku menee henkilökohtaisen kiintymyksen voimalla muiden sisarusten tai serkkujen tai jopa vanhempien edelle.

Statushierarkiat

Perheen kolmas kasvualusta ovat statushierarkiat. Pidän statusta parempana terminä kuin luokkaa ja statushierarkioita monikossa parempana kuin luokkarakennetta, jonka hierarkiaan kaikki työssäkäyvät on tapana ahtaa. Statushierarkiat edustavat suoranaissimmin perheen ulkopuolista maailmaa, mutta eivät jää täysin sen ulkopuolelle, sillä perhe on yksi niiden rakentumista välittävä mekanismi. Status osoittaa ihmisen sosiaalisen aseman ja on tässä mielessä yksilökohtainen. Statuksen merkitys perheen rakentumisessa on edelleen suuri, vaikka väljentynyt, ja vaikka statuksen vaikutusvaltaan suhtaudutaan nykyään

vieroksuen tai jopa kielteisesti. Sen merkitys perheen tekemisessä ilmenee puolison valinnassa, mutta on empiirisen tutkimuksen tehtävä osoittaa, missä määrin ja millä tavalla. Status myös ”periytyy”. Puhutaan esimerkiksi ”syrjäytyneistä jo kolmannessa polvessa”, yritysdynastioista, työläissuvuista, kulttuurisuvuista ja akateemisista suvuista.

En juuri seuraa jalkapallo-otteluita televisiosta, mutta katson joka talvi alppiihdon maailmancup-kilpailuja, joiden selostamisessa on tapahtunut mielenkiintoinen muutos. Viime aikoina tv-selostajat ovat ahkeraan kertoneet, mikäli vuorossa oleva kilpailija on laskettelijasukua, kahdessa sukupolvessa tai jopa kolmessa. Poika- ja tyttöystävät, mielitietyt tai puoliset, äidit, isät, sisaret ja veljet ovat paikalla jännittämässä yhden tai kahden perheenjäsenen menestystä, ja nämä perheenjäsenet myös esitellään katsojille, kun kamera kääntyy heihin. Onpa isoäitikin jo päässyt kuvakavalkadiin. Nämä ovat esimerkkejä siitä, miten perheitä rakennetaan eri yhteyksissä statushierarkian kehyksessä. Syrjäytyminen jo kolmannessa polvessa, yritysdynastiat, kulttuurisuvut, työläissuvut, akateemiset suvut ja urheilijasuvut kertovat statuksen säilymisestä sukupolvesta toiseen. Tällaisten tarinoiden johtoajatuksena on sosiaalinen ekvivalenssi eli kuuluminen samaan statusryhmään. Niiden rinnalla kulkevat tarinat sosiaalisesta noususta ja laskusta eli siitä, miten sukuun saatiin ensimmäinen ylioppilas, maisteri tai urheilussa menestyjä, ja miten joku muuten menestyneessä suvussa joutui syrjäytymisen kierteseen, josta on vaikeaa nousta edes seuraavissa sukupolvissa.

Lopuksi

Olen tarkastellut edellä kolmea erilaista sosiaalisten sidosten kasvualustaa ja toimintalogiikkaa, kutakin erikseen, mutta ne vaikuttavat harvoin täysin omalakisesti, vaan tunkeutuvat toinen toisiinsa tehden perheen muodostuksesta moni-

mutkaisen vyyhden. Tällaista fuusiota painottaa myös Schmalenbach, samoin antropologi Victor Turner ([1969] 2011). Hän tarkastelee hierarkkisen sosiaalisen rakenteen yhteen kietoutumista sellaisen tunnepohjaisen yhteisyyden (*communio*) kanssa, joka perustuu tasaveroiseen toveruuteen. Turnerin mukaan tällainen yhteisyys toimii aluksi pelkästään tunnepohjaisena, mutta ennen pitkää se saa hierarkkisia piirteitä ja sen toimintaa alkavat säädellä normit. Turnerin ajatusta on nähdäkseni syytä viedä pitemmälle, sillä perheen muodostusta eivät ohjaa pelkästään perheen sisäiset normit, jotka voivat olla lähtöisin esimerkiksi aiemmin mainitsemastani perheen kollektiivisesta kuvittelusta (Gillis 1997), vaan myös yhteiskunnasta lähtöisin olevat monenlaiset järjestykset, kuten esimerkiksi statushierarkiat. Ne luovat yhdessä kahden muun toimintalogiikan kanssa perheen sosiaalista todellisuutta, jonka tarkastelua Donati pitää tärkeänä. Lisäksi pitää tutkia, minkälainen painoarvo näillä toimintalogiikoilla on eri statuksissa, erilaisissa tilanteissa ja tapahtumissa.

Esimerkiksi voi ottaa puolison valinnan. Nykyään ollaan lähes yksimielisiä siitä, että rakkaus ohjaa valintaa. Mutta kummallista kyllä, puolison valintaan johtava rakastuminen suuntautuu edelleen melko yleisesti ihmisiin, joilla on sama status. Erona on kuitenkin se, että koulutus on ammattistatusta määräävämpi. Oppilaitokset – hierarkkisessa järjestyksessä yliopistot, ammattikorkeakoulut ja ammattikoulut – toimivat varsin suljettuina avioliittomarkkinoina, joilta sielunkumppanit löydetään. Entiseen aikaan sosiaalinen ekvivalenssi oli kuitenkin vielä määräävämpi periaate, mutta silloin syntyikin ajatus siitä, että säätyrajat ylittävä rakkaus on suurinta rakkautta. Se loi romanttisen rakkauden kulttuurin, jossa rakkauden voimakkuutta mittasi sosiaalisten esteiden ylittäminen (de Rougemont 1963). Parisuhteen muuttuessa terapeuttiseksi suhteeksi romanti-

sen rakkauden mahdollisuudet ovat huvonneet vähiin, väittää Jaana Maksimainen tämän lehden artikkelissaan.

Myös statuksen ja genealogisen läheisyyden toimintalogiikat voivat kietoutua yhteen. Kun näin aikoinaan tapahtui, sosiaalinen ekvivalenssi tavallaan moninkertaistui. Se ilmeni serkusavioliittojen lukuisuutena, mutta etupäässä statushierarkioiden yläpäässä ja silloinkin erityisesti suvun kukoistuskautena. Melko tavallista oli myös se, että vaimon kuoltua leski avioitui vainajan sisaren kanssa, joka oli tullut hoitamaan lapsia lesken talouteen. 1900-luvulla tällaiset liitot katosivat lähes tyystin, mutta on edelleen tutkimisen arvoinen kysymys, miten sosiaalinen ekvivalenssi ohjailee sukulaisten kanssa seurustelua. Oman tutkimukseni mukaan ainakin suvun ”mustat lampaat” jäävät helposti sukutapaamisten ulkopuolelle (ks. myös Haavio-Mannila ym. 2009, 192), mutta ekskluusio etenee yleensä pikku hiljaa.

Donati on yhdessä lukuisten muiden tutkijoiden ohella tehnyt hyvää sosiologialle palauttaessaan, jos niin voi sanoa, sen alkuperäisille lähteilleen eli sosiaalisten suhteiden maailmaan. Donatin ohjelmalliset suuntaviivat ovat kuitenkin siitä hankalia, että niissä keskitytään kollegojen kritisoimiseen ja uuden suunnan kovin yleiseen hahmotukseen. Sosiaalisten sidosten tutkimisessa päästään eteenpäin vain yksityiskohtaisella empiirisellä analyysillä, jonka pohjalta tulkintoja sosiaalisten sidosten luonteesta vasta voi tehdä. Oma tutkimukseni on jo tähän mennessä osoittanut, että yksi sosiaalisten sidosten muoto, perhe, muodostuu monimutkaisten mekanismien välityksellä. Vaikka esille ottamani, empiirisessä analyysissä paljastuneet kolme toimintalogiikkaa antavat välttämättömän esiymmärryksen tutkimukselle ja auttavat jäsentämään analyysia, aineistoista saadut tulokset eivät redusoidu näihin logiikoihin. On siis tutkittava tarkoin, miltä pohjalta sidoksia syntyy, keiden välille niitä syntyy, miten niitä yl-

läpidetään, miten ne kuihtuvat tai katkeavat kokonaan ja miten ne asettuvat järjestykseen, joka antaa joillekin etusijan ja jättää toiset taka-alalle, olkoon järjestystä ohjaava toimintalogiikka mikä tahansa. Genealogisen läheisyyden, tunteen ja statushierarkioiden käsitteet on tarkoitettu jäsentämään näiden kysymysten tarkastelua. Lisäksi ne avaavat uusia näköaloja perhesidosten rikkaaseen maailmaan, johon kuuluu myös muita kuin perheenjäseniä ja sukulaisia. Tulkintoja helpottaa, jos mukaan jaksetaan ottaa historiallinen perspektiivi, sillä on paljon helpompaa nähdä tämän päivän statusten muodostumisen ja sidosten rakentumisen mekanismeja, jos on mahdollista ottaa peilipinnaksi menneisyyden statushierarkiat ja sosiaaliset sidokset. Samalla voi osoittaa, että perhe on instituutiona ollut merkittävä historiallisten muutosten ja sosiaalisten rakenteiden välittäjä mutta myös niiden mullistaja.

Kirjallisuus

- DONATI, PIERPAOLO. 2012. *Relational Sociology. A New Paradigm for the Social Sciences*. Abingdon: Routledge.
- GIDDENS, ANTHONY. 1991. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- GIDDENS, ANTHONY. 1992. *The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.
- GILLIS, JOHN R. 1997. *A World of Their Own Making. Myth, Ritual, and the Quest for Family Values*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- HAAVIO-MANNILA, ELINA, KAROLIINA MAJAMAA, ANTTI TANSKANEN, HANS HÄMÄLÄINEN, ANTTI KARISTO, ANNA ROTKIRCH & JP ROOS. 2009. *Sukupolvien ketju. Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- HAURI, ROLAND. 2011. "Christmas Celebration, an Annual Family Gathering." Teoksessa *Families and Kinship in Contemporary Europe. Rules and Practices of Relatedness*, toim. Riitta Jallinoja & Eric Widmer. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 45–62.
- JALLINOJA, RIITTA. 2011. "Obituaries as Family Gatherings." Teoksessa *Families and Kinship in Contemporary Europe. Rules and Practices of Relatedness*, toim. Riitta Jallinoja & Eric Widmer. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 78–91.
- JALLINOJA, RIITTA & ERIC WIDMER. 2011. "Introduction." Teoksessa *Families and Kinship in Contemporary Europe. Rules and Practices of Relatedness*, toim. Riitta Jallinoja & Eric Widmer. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 3–12.
- KETOKIVI, KAISA. 2010. *The Relational Self, the Social Bond and the Dynamics of Personal Relationships. A Sociological Analysis*. Sociology Research Reports no. 263. Helsinki: University of Helsinki, Department of Social Research.
- LASCH, CHRISTOPHER. 1997. *Women and the Common Life. Love, Marriage, and Feminism*. Toim. Elisabeth Lasch-Quinn. New York & London: W. W. Norton & Company.
- LATOUR, BRUNO. 2007. *Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- MALLOCHON, FLORENCE & ANNA-MAIJA CASTRÉN. 2011. "Making Family at a Wedding: Bilateral Kinship and Equality." Teoksessa *Families and Kinship in Contemporary Europe. Rules and Practices of Relatedness*, toim. Riitta Jallinoja & Eric Widmer. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 31–44.
- DE ROUGEMONT, DENIS. 1963. *Love Declared. Essays on the Myths of Love*. New York: Pantheon Books.
- SCHMALENBACH, HERMAN. 1977. *On Society and Experience. The Heritage of Sociology*. Käänt. Günther Lüschen & Gregory P. Stone. The University of Chicago Press.
- SCHNEIDER, DAVID M. [1968] 1980. *American Kinship. A Cultural Account*. The University of Chicago Press.
- TURNER, VICTOR. [1969] 2011. *The Ritual Process. Structure and Anti-Structure*. New Brunswick & Lontoo: Aldine Transaction.